

реалізувалась в їх житті в повній мірі, – вважає Соломія Павличко, – лесбійської фантазією, основанією для котрої дають і днівники Кобылянської, і її предидущі произведенія. Любов Леси Украинки і Ольги Кобылянської, – продовжує вона, – підтверджена їх перепискою, була органічною частиною культури свого часу. Письма Леси Украинки і розповіді Ольги Кобылянської свідчать про процес радикального переосмислення свого „я” в знак протеста проти патріархальної культури.” (liveinternet.ru).

В поезії „Вила-посестра” ми бачимо ремінісценцію цього особистого відношення поетеси до чоловіків: тут домінує жінка (в випадку вили), вона є активною фігурою, а чоловік (юнак) – слабкий і безвольний.

В поезії „Вила-посестра” Леся Українка використовувала персонажі і мотиви болгарських героїчних пісень. Ця поезія не повторює конкретний народно-пісенний сюжет – вона повністю оригінальна і представлена не в героїчному, а в трагічному плані. В ній звучить оглас особистого відношення поетеси до чоловіків: тут домінує жінка (в випадку – вили), а чоловік (юнак) – слабкий і безвольний. Врешті конфлікт сильної жінкоюю – слабого чоловіка часто зустрічається не тільки в поезії Леси Украинки, але і в творчестві її приятельниці Ольги Кобылянської. В темниці юнак втрачає свої якості лицаря і відповідно – право умерти почесною смертю. За виключенням персонажів і деяких мотивів поезія „Вила-посестра” Леси Украинки дуже відрізняється від поетическої парадигми южнославянського героїческого епосу і наближується до феміністических тенденцій в європейському мистецтві на рубежі ХІХ-го-ХХ-го століття. Це відображає процес нового світогляду жінкоюю, котра почала вважатися як суб’єкт соціуму, включаючи і в сфері інтимних взаємовідношеннях, відкидаючи традиційні уявлення про свого соціального статусу.

Литература

Българско народно творчество, в дванадесет тома. Том първи. Юнашки песни. София, Издателство „Български писател”, 1961. *Даль, Владимир.* Толковый словарь живого великорусского языка, 1956, т. 2 и 3. *Динев, Петър.* Български фолклор. – София, 1972. *Забужко, Оксана.* Notre dame d' Ukraine. Українка в конфлікті міфологій, 3-є видання, виправлене. – Київ, 2007. *Калоянов, Анчо.* Юнашката песен „Марково оране” и граничните окопи от първото българско царство. Старобългарското езичество: Мит, религия и фолклор в картината за свят у българите, Велико Търново, 2000; Издателство LiterNet, Об. 11. 2002. *Маринов, Димитър.* Народна вяра и религиозни народни обичаи. – София, Издателство на БАН, 1994. *Павличко, Соломія.* Дискурс модернізму в українській літературі”, Киев, 1997; II изд. 1999. *Пенев, Боян.* История на новата българска литература. – Т. 1. – София, 1976; Електронно издателство LiterNet, 22. 07. 2003. *Симеонов, Иван.* Български фолклор и митология. Учебник за университета. – Кишинев, Таракийски държавен университет „Григорий Цамблак”, 2009. *Славейков, Пенчо.* Българската народна песен. – София, сп. „Мисъл”, г. ХІV, 1904, кн. 1, с. 1-19, кн. 3, с. 129-144. *Lord, Albert.* The Singer of Tales, 1960.

УДК 811.11 (0.45)

СИТКО А.В.

(Національний авіаційний університет)

СТРУКТУРНІ ОСОБЛИВОСТІ АНГЛІЙСЬКИХ ТА УКРАЇНСЬКИХ ІНТЕРОГАТИВІВ

У статті подається порівняльна характеристика структурних типів англійських та українських питальних речень та принципи класифікації інтерогативів. У розвідці досліджуються особливості англійських та українських інтерогативних речень, а також спільні та відмінні риси досліджуваних мов, що є підґрунтям класифікації інтерогативів.

Ключові слова: питальні речення, порівняльний аналіз, класифікація, спільні та відмінні риси.

Ситко А.В. Структурные особенности английских и украинских интерогативов. В статье рассматривается сравнительная характеристика структурных типов английских и украинских вопросительных предложений и принципы их классификации. Исследуются особенности английских и украинских интерогативных предложений, а также их общие и отличительные черты, что является основой для классификации интерогативов.

Ключевые слова: вопросительные предложения, сравнительный анализ, классификация, общие и отличительные черты.

Sitko A. V. Structural peculiarities of English and Ukrainian interrogative sentences. This article addresses comparative analysis of English and Ukrainian interrogative sentences' structure and the principles of their classification. The aim of this paper has been to establish similar general features of English and Ukrainian interrogative sentences serving as a basis for their classification as well as to identify and classify accordingly the main isomorphic and allomorphic structural peculiarities of languages under investigation.

Key words: interrogative sentences, comparative analysis, classification, isomorphic and allomorphic peculiarities

Останніми десятиріччями у мовознавстві спостерігається перенесення акцентів у дослідницьких інтересах з вивчення мови як внутрішньої системи, в якій усе взаємопов'язане на вивчення мови-мовлення як діяльності (Л. Щерба, О. Леонтьєв, Ю. Сорокін та ін. – теорія мовленнєвої діяльності) або як дії (Дж. Остін, Дж. Серль, Г. Грайс – теорія мовленнєвих аспектів у рамках лінгвістичної теорії Л. Вінгенштейна). У зв'язку з такою переакцентуацією об'єктно-предметної області сучасних лінгвістичних досліджень з'являється можливість інакше поглянути на формально-синтаксичну класифікацію інтерогативних висловлювань.

Проблема класифікації питальних конструкцій є однією з центральних у сучасній лінгвістиці. *Актуальність* обраної теми зумовлена не тільки тим ключовим положенням, яке займає інтерогатив у процесі комунікації, але й зв'язком питальності з багатьма іншими проблемами мовознавства. *Об'єктом* дослідження є інтерогативні висловлювання англійської та української мов, *предметом* – аналіз особливостей структури порівнюваних конструкцій.

Об'єктом дослідження мовознавчої науки уже довгий час виступає речення як багатоаспектна одиниця. Багатоаспектність речення зумовлюється тим, що воно характеризується певним набором класифікаційних ознак. У загальноприйнятих класифікаціях наявність чи відсутність питального слова є головним критерієм поділу питальних речень на два основних типи – займенникові та незайменникові. У класифікації інтерогативів за показниками питальності, поданій Л. Бердніковою, наявність чи відсутність питального слова є основною диференційною ознакою [Берднікова 1974, с. 7].

З позиції наявності чи відсутності інверсії усі питальні речення у сучасній англійській мові, вважає В. Шевякова, можна класифікувати на інвертовані та неінвертовані, незалежно від поділу на займенникові та незайменникові або всередині кожної з цих груп [Шевякова 1980, с.322]. На нашу думку поділ питальних речень на інвертовані та неінвертовані є досить штучним, оскільки у, так званих, неінвертованих інтерогативів відсутньою є лише граматична інверсія, але наявна – стилістична, що ставить під сумнів таку класифікацію.

Переконливою видається класифікація за характером запитання і передбачуваною відповіддю. Всі питальні речення за цією класифікацією поділяються на загальнопитальні та частковопитальні [Кондратенко 2001], оскільки цей поділ, має формальне підґрунтя: справа не лише в тому, що на загальнопитальне речення очікується відповідь Yes чи No, а на частковопитальне – уточнення невизначеного елемента питання, скільки у різних формальних засобах, що характеризують структуру загальнопитальних та частковопитальних речень. Підтримуючи думку про двочленну класифікацію, Н. Кобріна, О. Корнеєва, М. Оссовська та К.Гузєєва, виокремлюють два структурно-семантичні типи інтерогативів: загальні й займенникові, які, в свою чергу, поділяються на декілька структурних та комунікативних модифікацій. Найзначимішими серед них визначені альтернативні, розділові й декларативні [Kobrina 1986, p. 10].

Найбільш поширеною класифікацією питальних речень є їх систематизація за наявністю чи відсутністю питального слова (займенника або прислівника) у складі речення. За характером і призначенням у мовленні дуже виразно протиставляються речення з питальними займенниками і речення, що оформлені як питальні тільки за допомогою інтонації. За таким підходом усі питальні речення поділяються на **займенникові** й **незайменникові** [Кондратенко 2001; Kobrina 1986].

У незайменникових питаннях той, хто запитує, намагається дізнатися існує чи не існує якась подія чи феномен; відповідь може бути позитивною чи негативною, наприклад: *Are there any other lions in this forest?* (Baum L. Frank; 201.). Незайменникові питання можуть бути неповними, зменшеними лише до двох слів: *Would I?* (Ch.Dickens, p. 440.). Так, І. Алексєєва характеризує незайменникове питання (загальнопитальне речення), як питання предикативного змісту, оскільки таке речення містить запит щодо реальності зв'язку між носієм ознаки (в широкому сенсі слова) та предикуючої йому ознаки [Alexeyeva 2007, p. 244], наприклад: *“Are you really going to look upon the face of Oz the Terrible?”* ... ‘Of course.’ (Baum L. Frank, p. 100). Відповідь на таке питання підтверджує або, навпаки, заперечує реальність вказаного зв'язку і тому може обмежуватися словом-твердженням (*yes*) чи словом-запереченням (*no*). а також можливість поєднання *yes*, *no* з вигуками, які теж ускладнюють зміст відповіді суб'єктивно-модальними моментами. Така класифікація має, на наш погляд,

дещо загальний, поверхневий характер і вигідна тільки для формального розмежування питальних речень (крім того, терміни на позначення цих двох типів не синтаксичні). Істотним недоліком є ще і те, що вона не враховує специфіки семантики питальних конструкцій.

До такого поділу питальних речень близька класифікація, яка концентрує увагу на характері логічного предиката. Таким чином виділяються невизначено-зв'язкові питання, коли відомий суб'єкт і предикат, але невідомий характер зв'язку (незайменниковий тип), і невизначено-предикатне питання, коли невизначений і нерозкритий предикат (займенниковий тип) [Писарек 1981, с. 11].

Залежно від інформаційної значимості питання, тобто від об'єму та характеру інформації, яку прагне отримати той, хто запитує, С. Наслін поділяє усі питальні речення на дві групи: основні та додаткові питання. До складу основних входять: загальне питання, спеціальне та питання до підмета. Їх відносять до даного типу питань, тому що вони спрямовані на отримання глобально невідомої інформації, яка стосується ситуації в цілому як власне дії, суб'єкта дії, об'єкта дії, обставин дії та їх якостей. У групу додаткових питань входять розділове та альтернативне питання. Ці типи питань відносяться до додаткових, тому що не мають за мету отримати невідому в принципі інформацію, а спрямовані на уточнення деяких додаткових деталей [Nasslin 1984, p. 40].

Питальні речення, які потребують не лише підтвердження або заперечення свого пропозиційного змісту, але й розкриття якогось певного його компонента були віднесені В.В. Павловим, Р.І. Цибою та С.Ф. Гедз до питань змішаного типу. Приклади питань змішаного типу з імпліцитним спеціально-питальним значенням свідчать про те, що у межах питального речення, яке є, як відомо, прямою формою вираження мовленнєвого акту запитання, поруч з ознаками інтерогативності, що традиційно виділяються лінгвістами (характерний порядок слів, використання питальних слів, відповідного інтонаційного та графічного оформлення), можуть існувати інші ознаки інтерогативності, які вчені відносять до непрямих засобів вираження інтерогативного значення. Своєю появою у питальному реченні вони свідчать про наявність у знаннях мовця ще однієї прогалини, яку слід заповнити необхідною інформацією [Павлов 1999, с. 64].

Найбільш прийнятною вважаємо класифікацію інтерогативів, наведену у порівняльних граматиках англійської та української (російської) мов (А.Е. Левицький, І.В. Корунець, Н.Л.Халдояніді, В.М. Яйцева, Ю.О. Жлуктенко, М.П. Кочерган, В.Д. Аракін, Л.К. Байрамова) а також у нормативних граматиках англійської мови, де крім загальнопитальних та частковопитальних речень (які також відомі як **загальні** та **спеціальні** питання) вчені виділяють **розділові** й **альтернативні** питальні висловлювання (питання до підмета виділяються як різновид спеціальних питальних речень; **декларативні** питальні висловлювання – як вид загальних питань) [Kobrina 1986; Alexeyeva 2007].

Отже, аналіз питальних речень в аспекті логічного змісту свідчить про те, що будь-яке запитання – це пошук логічного предиката. Проте такий підхід не розкриває специфіки самого запитання, особливостей його функціонування у мовленні. Багато класифікацій ґрунтуються на багатоплановості вивчення питальних речень. Подібні класифікації питальних речень зумовлені тим, що їх мовна форма відображає не тільки наявність, але і якісні характеристики інформативної лакуни у знаннях мовця. Побіжно торкаючись конкретних надбань та недоліків вище наведених класифікацій, погодимося з мовознавцями у тому, що для глибокого та всебічного аналізу природи питальних речень важливі й формально-граматична побудова, і логічний зміст, і загальносинтаксичне значення.

Література

- Бердникова Л.П. Об одном подходе к формальной характеристике вопросительных предложений в современном английском языке / Л.П. Бердникова // Вопросы синтаксиса английского языка. – Пятигорск, 1974. – С. 6-15. Кондратенко Н.В. Питальні речення в українському поетичному мовленні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук: спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н.В. Кондратенко. – Одеса, 2001. – 16 с. Павлов В.В. Синтаксис англійської мови / В.В. Павлов, Р.І. Циба, А.К. Тимкова та ін. – Суми: Слобожанщина, 1999. – 218 с. Писарек Л. Местоименные вопросительные предложения в русском и польском языках / Л. Писарек. – Wrocław: Wydawnictwo Uniwersytetu Wrocławskiego, 1981. – 200 с. Шевякова В.Е. Современный английский язык (порядок слов, актуальное членение, интонация) / В.Е. Шевякова. – М.: Наука, 1980. – 383 с. Alexeyeva I.O. Theoretical Grammar Course of Modern English / I.O. Alexeyeva. – Vinnytsya: Nova Knyha Publishers, 2007. – 328 p. Kobrina N.A. An English Grammar: Syntax / N.A. Kobrina, E.A. Korneeva, M.I. Ossovskaaya, K.A. Guzeva. – М.: Просвещение, 1986. – 160 с. Nasslin S. The English Tag Question / S. Nasslin // A study of sentences containing tags of the type isn't it? is it? – 1984. – № 60. – P. 40. Baum L.F. Ozma of Oz. – Chicago: Rand Mc Nally & co., 1977. – 258 p. Dickens Ch. Oliver Twist. – London: Penguin Popular Classics, 1994. – 511 p.